ІНТЕГРАЦІЯ ДИСЦИПЛІН ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК МОТИВАЦІЯ УЧНІВ ДО ПІЗНАННЯ СВІТУ

INTEGRATION OF ARTISTIC AND AESTHETIC CYCLE DISCIPLINES IN PRIMARY SCHOOL AS MOTIVATION OF STUDENTS TO KNOW THE WORLD

Стаття присвячена одній із актуальних проблем – підвищенню навчальної мотивації учнів початкової ланки сучасної української школи. Сьогодні, як і раніше, досить гостро стоїть завдання підвищення ефективності навчання, адже щороку зростає обсяг інформації, яку учні повинні засвоїти. Проблема полягає в пошуку таких засобів, що б сприяли міцному, осмисленому засвоєнню знань учнями. Як один із таких засобів слід розглядати формування в учнів уже з перших днів навчання у школі адекватної навчальної мотивації. Перед вчителем стоїть важливе завдання – мотивувати учнів на навчання. Необхідно зацікавити їх, направити, дати можливість розвиватися як особистість, дати їм шанс реалізуватися у процесі діяльності. Необхідно оцінювати та контролювати роботу учнів, розвиваючи їхні творчі здібності, даючи максимум свободи вибору, спираючись на їхню відповідальність і самостійність. Підвищення мотивації учнів засобами інтеграції максимально активізує можливості дитини, що проявляються у творчих видах діяльності та сприяють розвитку духовного світу дитини, формуванню цілісної картини світу. Завдання естетичного виховання як одного із засобів всебічного розвитку особистості найбільш успішно вирішуються за паралельного впливу різних мистецтв. Естетичне виховання передбачає насамперед комплексне використання таких мистецтв, як музика, образотворче мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, хореографія, театр, екранне мистецтво. У процесі такого інтегрованого підходу діти розкривають свої творчі здібності та індивідуальні можливості: естетичне сприйняття, естетичні переживання, уяву, фантазію, естетичні інтереси та потреби, за допомогою яких формується естетичне ставлення до дійсності, до навколишнього світу. Особливе значення мотивації – отримання задоволення від самого процесу творчої діяльності – не викликає сумнівів. Інтеграція дисциплін художньо-естетичного циклу сприяє підвищенню пізнавального інтересу до мистецької діяльності, має позитивний ефект із погляду формування і розвитку стійкої мотивації до заняття мистецтвом.

Ключові слова: інтеграція, мотивація, естетичне виховання, мистецтво, пізна-

вальний інтерес, процес пізнання, творча діяльність.

This article is devoted to one of the urgent problems – to increase the learning motivation of primary school students in modern Ukrainian schools. Today, as before, the task of improving the effectiveness of training is quite acute. This is primarily due to the growing amount of complex information from year to year that students must learn and retain. The problem is to find tools that would contribute to a strong, meaningful acquisition of knowledge by students. As one of such means, it is necessary to consider the formation of pupils from the first days of learning at school of adequate educational motivation. The teacher has an important task – to motivate students to learn. It is necessary to interest them, to direct, to give the chance to develop as a person, and to give them a chance to be realized in the course of activity. Moreover, it is necessary to evaluate and monitor the work of students, developing their creative abilities, and giving maximum freedom of choice, based on their responsibility and independence. Therefore, the urgent task of the modern Ukrainian school is to find ways to effectively educate and develop students through integrated courses of artistic and aesthetic nature with the maximum realization of the child's potential, manifested in creative activities which contribute to the spiritual world of the child, forming a holistic picture of the world. The tasks of aesthetic education, as one of the means of comprehensive development of personality, are most successfully solved with the parallel influence of different arts. Aesthetic education involves, above all, the integrated use of such arts as music, fine arts, arts and crafts, choreography, theatre, and screen art. In the process of such an integrated approach, children reveal their creative abilities and individual capabilities such as: aesthetic perception, aesthetic experiences, imagination, fantasy, along with aesthetic interests and needs, which form an aesthetic attitude to reality, and to the world around. Of particular importance is motivation and to enjoy the process of creative activity without doubt. An integrative way to increase cognitive interest in artistic activity has a positive effect in terms of the formation and development of sustainable motivation to engage in art.

Key words: integration, motivation, aesthetic education, art, cognitive interest, cognition process, creative activity.

УДК 373.3.016:7
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-1.12>

Зубарева О.Г.,
канд. філос. наук,
доцент кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасне життя характеризується динамічним розвитком усіх сфер діяльності людини, у т. ч. в освіті. Відбувається стрімка переоцінка цінностей, змінюються погляди на вже наявні положення. За таких обставин особливого значення набувають проблеми, пов'язані з людиною, її внутрішнім світом, гармонійним існуванням у світі. Інтернет,

використання високих технологій, виникнення раніше невідомих явищ у навколишньому середовищі ведуть до змін і в системі освіти. Тому сучасні заклади загальної середньої освіти орієнтовані на розвиток творчого потенціалу особистості, її самостійного критичного мислення, формування спектра життєвих компетентностей, адекватних соціокультурним реаліям.

Викладання предметів мистецького циклу в системі загальної середньої освіти спрямоване на розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів, формування їх художньо-образного, асоціативного, критичного мислення, створення сприятливих умов для продукування креативних ідей, реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні.

Особливістю опанування мистецтва у початковій школі є активна творча діяльність і творче самовираження учнів у сфері мистецтва, що пов'язано з багатогранним впливом на свідомість і підсвідомість дитини, її емоційно-чуттєву сферу, мислення й потреби. Саме мистецтво стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства, оскільки найбільш сприятливою сферою розвитку творчих здібностей є мистецька освіта.

Розуміння сутності та сенсу мистецької освіти в сучасному світі поступово зсувається в бік усвідомлення її не як додаткової, а як необхідної. Вивчення результатів наукових досліджень вчених, педагогів показує, що мистецька освіта у школі за певних умов має великий потенціал для підвищення навчальної мотивації. Сучасний учень – не тільки об'єкт художньо-педагогічного впливу, а насамперед активний суб'єкт учіння, він прагне вчитися, здобувати знання і розвивати власні уміння і навички у творчій діяльності. Тож завдання загальноосвітньої школи – не тільки традиційне виконання функції художньо-естетичної освіти та виховання, а й створення умов, надання шансу кожній дитині для пошуку і виявлення індивідуального способу спілкування з мистецтвом, творчого розвитку її природної обдарованості, що можливе за умов мотивації учнів на пізнання за допомогою мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальний розвиток людини неможливо розглядати поза контекстом естетичного, бо в основі естетичного розвитку лежить розвиток емоційно-чуттєвого ставлення до дійсності, естетичного сприйняття. Тож у дослідженнях науковцями піднімаються питання синтезу мистецтв. Ю. Борєв, М. Каган вважають засоби художньо-творчого розвитку людини способом естетичного освоєння світу. Ю. Богуцький, В. Шейко висвітлюють питання фундаментальності та цілісності освіти. Дослідження філософських основ інтеграції висвітлено в роботах А. Данилюка, С. Клепка. Інтегрованому навчанню й поліхудожньому вихованню присвячені доробки Л. Масол, О. Отич, Г. Падалки, Б. Юсова. Необхідність розвитку художньо-інтеграційних освітніх процесів при навчанні у школі зазначають дослідники та практики К. Гуз, М. Гальченко, М. Іванчук, І. Кошміна, В. Паламарчук, О. Рудницька, О. Савченко, Л. Савинкова, Г. Шевченко, О. Щолокова.

Вітчизняними педагогами створено програми, підручники й посібники з інтегрованого курсу «Мистецтво» для початкової школи Л. Аристово, О. Калініченко, Н. Лемешева, Л. Масол, І. Мед, Т. Рубля, Т. Щеглова, у яких наголошується на тому, що мистецька освіта і виховання підростаючої особистості мають базуватися на принципі взаємодії різних видів мистецтва, позаяк тільки в сукупності всіх почуттів у свідомості дитини відтворюється цілісна картина життя. Тож проблема інтеграції в педагогіці художньої освіти не нова, але вона вимагає більш детального розгляду як безперервного, поетапного процесу активізації навчальної мотивації учнів у сучасній загальноосвітній школі.

Проблема навчальної мотивації як результат успішності в навчальній діяльності представлена в дослідженнях Л. Божович, В. Давидова, А. Маркової, І. Підласого та ін. Створенню умов мотивації у процесі навчання присвячені роботи У. Вакулюк, І. Захарової, А. Сукіязова, Е. Фаустової, Є. Ширшової та ін. Але в науковій і методичній літературі недостатньо досліджене питання використання засобів інтеграції предметів художньо-естетичного циклу для підвищення рівня навчальної мотивації учнів початкових класів.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що багато філософів, педагогів, психологів, письменників, музикантів і художників постійно висловлювалися про користь комплексного впливу різних видів мистецтва на особистість, на формування її духовного світу, естетичних потреб та інтересів, історичних уявлень. Про це переконливо писали Л. Толстой, І. Рєпин, С. Шацький, Е. Хаббард, В. Сухомлинський.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зміст інтеграції предметів художньо естетичного циклу складається зі взаємозв'язку різних навчальних предметів і полягає у взаємодії різних видів мистецтва, розкривається у працях діячів мистецтва минулого і теперішнього часу. Саме інтегрований підхід у викладанні мистецьких дисциплін здатен до виховання у дитини здібності сприйняття і правильного розуміння прекрасного, до розвитку естетичних поглядів, смаків і почуттів, що мотивує учня брати участь у створенні прекрасного в мистецтві та житті. Однак у педагогічній науці проблема впливу інтегративного підходу на навчальну мотивацію загалом потребує більшої уваги.

Мета статті. Сьогодні одним із основних завдань загальноосвітньої школи стає одноментне охоплення мистецтва, культури, природи, людини як єдиного предмета вивчення. Це означає, що логіка сучасної освітньої ситуації є логікою інтегративного пізнання світу. Виникає потреба в розгляді необхідності ролі «натхненниці» творчої діяльності – пізнавальної мотивації. Для гармоній-

ного розвитку інтелектуальної та емоційної сфер учнів початкової школи у процесі навчання діти мають усвідомлювати, навіщо вони виконуватимуть ті чи інші дії, для чого їм знадобиться отримувана інформація, де і як вони зможуть її використати. Методи інтеграції надають можливість дітям підвищити пізнавальну мотивацію та розкрити сенс своєї діяльності. Метою дослідження є з'ясування значення технології інтегративного навчання для підвищення пізнавальної мотивації у сфері художньо-естетичних знань для природного й активного процесу навчання.

Виклад основного матеріалу. Постійне зростання навчальної інформації, розрізненість одержуваних знань, падіння інтересу школярів до навчальних предметів і до навчання загалом, перевантаженість учнів, зниження рівня успішності, якості освіти та невідповідність вимогам сучасного суспільства, а отже, і низька мотивація школярів є основними проблемами сьогоденної школи. Процес формування універсальних навчальних умінь, а особливо вміння самостійно оновлювати і вдосконалювати свою освіту відповідно до умов мінливого світу неможливий, якщо в учня не сформована мотивація до навчання і пізнання. Соціологічні дослідження показали, що у більшості сучасних дітей шкільного віку вона розвинена погано, і протягом навчання у школі відбувається її негативна динаміка. Особливу увагу формуванню мотивації до навчання і пізнання слід приділяти вже в початковій школі.

Саме загальноосвітня школа закладає базу та створює сприятливі умови для різнобічного художнього розвитку дитини, надає допомогу в реалізації її потенційних можливостей і потреб, розвиває її творчу пізнавальну активність. Ще Ян Амос Коменський закликав зробити працю школяра джерелом розумового задоволення та душевної радості. Наголошував на тому, що «всі знання виростають із одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках» [7, с. 48].

В. Сухомлинський писав: «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості. Цей світ повинен оточувати дитину і тоді, коли ми хочемо навчити її читати і писати. Так, від того, як почуватиметься дитина, піднімаючись на перший щабель сходів пізнання, що вона буде переживати, залежить весь її подальший шлях до знань» [10]. Тож очевидно є необхідність інтегрованого підходу, щоб дитина відчувала, що навчання – це радість, навчатися можна із задоволенням і шукати мотив радості слід у самій навчальній діяльності. У ній дитина під керівництвом учителя оперує науковими поняттями, засвоює їх, тобто дитина розумово розвивається. Петро Капіца висловлював думку про науку як творчу діяльність людини, спрямовану на виявлення та систематизацію отриманих знань.

«Наука повинна бути весела, захоплююча і проста. Такими ж повинні бути і вчені».

Пошук ефективних шляхів реформування освітнього процесу сприяв появі та впровадженню в навчальний процес сучасних технологій, в т. ч. технології інтеграції. Інтеграція є предметом теоретичних і практичних досліджень, розвинулася ця ідея у розробці та проведенні учителями інтегрованих уроків, створенні інтегрованих курсів, у яких об'єднані низка дисциплін.

Для здійснення аналізу явища інтеграції в навчанні наведемо ряд визначень інтеграції. Інтеграція (від латинського *integratio* – «відновлення», «заповнення», від *integer* – «цілий») – процес зближення й об'єднання окремих диференційованих частин у ціле. Поняття «інтеграція» тлумачиться в різних джерелах так: Великий тлумачний словник сучасної української мови має термін «інтеграція» – це доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи [1, с. 401]. Тлумачний словник Оксфордського університету розглядає інтеграцію як «акт чи процес поєднання двох чи більше частин таким чином, щоб вони функціонували разом» [11, с. 675]. У загальнонауковому значенні інтеграція – це природний взаємозв'язок наук, навчальних дисциплін, розділів, тем різних навчальних предметів на основі провідної ідеї та провідних положень із глибоким, послідовним і багатограним розкриттям досліджуваних процесів і явищ.

У педагогіці інтеграція – засіб інтенсифікації уроку, єдина цілісна система, що включає в себе елементи різних предметів, з'єднання яких сприяє появі нових якісних знань, взаємозбагаченню предметів, сприяючи ефективній реалізації триєдиної дидактичної мети. Іntenсифікуючи навчальний процес, інтеграція сприяє зняттю перенапруги, стомлюваності учнів за рахунок перемикавання на різноманітні види діяльності [9, с. 17].

Потреба у виникненні технології інтеграції виникла через те, що світ пізнається дітьми у своєму різноманітті та єдності. Інтегровані уроки розвивають потенціал самих учнів, форма проведення таких уроків нестандартна, цікава. У шкільному освітньому процесі інтеграція уроків важлива для творчого розвитку учнів. Інтегровані уроки – це одна з ефективних форм міжпредметних зв'язків, що вимагає синтезу знань із різних наук. М. Іванчук зазначає, що інтегровані уроки відрізняються від традиційних тим, що вони об'єднують блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного й емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня. Такий урок забезпечує формування в молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети та явища різнобічно, системно, емоційно, сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування [3, с. 10].

Інтегровані уроки мають на меті поєднати блоки знань із різних предметів і тем, щоб розширити та збагатити сприйняття учня. Таким чином, школярі пізнають явище всебічно, а знання стають цілісними. Основна мета такої системи – розкрити загальні закономірності, закони та ідеї, які знайшли себе в різних науках, та поєднати їх в одне ціле [3, с. 10].

Інтегроване навчання – сучасна педагогічна технологія, організація процесу пізнання, за якою учні можуть використовувати знання та вміння, отримані у школі, в реальних життєвих ситуаціях. Задача сучасної школи – навчити дитину вчитися, тобто створити такі умови, щоб навчання стало не тільки необхідністю для кожного учня, а й радістю пізнання. Е. Хаббард зазначав: «Мета навчання дитини полягає в тому, щоб зробити її здатною розвиватися далі без допомоги вчителя». Тобто йдеться про активне здобування знань. Це підтверджується і висловом Конфуція: «Послухайте – і ви забудете, подивіться – і ви запам'ятаєте, зробіть – і ви зрозумієте». Отже, процес пізнання є особливою формою діяльності дитини, тому засвоєння знань учнями пов'язане з активною, цілеспрямованою пізнавальною і практичною діяльністю.

Принцип творчої діяльності учнів у навчальному процесі сучасної української школи є одним із принципів організації та проведення навчального процесу і визначає його мотиваційний бік. У творчій діяльності виявляються наявні інтереси, відбувається розвиток і виховання інтересу до знань. Інтерес є важливою особистісною характеристикою школяра та його інтегрального пізнавально-емоційного ставлення до навчання. Він відображає складні процеси, що відбуваються в діяльності, та її мотиваційну сферу. Перед учителем стоїть завдання зробити навчальний предмет цікавим – це означає створити певний мотив, а також поставити відповідну мету перед учнями.

Пізнавальний інтерес – сильний внутрішній мотив і як мотив навчання має безкорисливий характер. У дітей, котрі займаються музичним, образотворчим, хореографічним мистецтвом, джерелом внутрішньої мотивації може стати прагнення до ідентифікації й одночасно індивідуалізації. Виражається це в наслідуванні привабливих для учня людей, часто від дитини можна почути слова «хочу бути схожим на нього». Часто такими людьми стають викладачі, музиканти або художники, які проводили майстер-класи, відомі співаки та танцюристи. Цей процес стає початком утвердження власної індивідуальності учня і трактується нами як один із важливих мотиваційних чинників навчання мистецьких дисциплін.

Мистецтво не надає готових знань, воно вчить думати, відчувати. Коли говорять про розвиток дитини, то чомусь завжди під цим мається на увазі лише те, що її треба навчити читати, писати, вико-

нувати прості арифметичні дії, а цілі пласти культури – театр, музика, образотворче мистецтво, хореографічне мистецтво – часто залишаються неохопленими, а отже, незрозумілими, недоступними. Але ми знаємо, що багато дітей тягнуться до мистецтва, їм подобається танцювати, співати, малювати, тож завдання мистецької освіти – зберегти, розвивати такі потяги до мистецької діяльності. Жоден вид мистецтва окремо не спроможний цілісно і всебічно відтворити дійсність, оскільки вона сприймається всіма п'ятьма органами чуттів. Кожному виду властиві специфічні виражальні засоби та можливості впливу на особистість. Скажімо, музиці – емоційна глибина, процесуальність, активність, динамізм. Образотворчому мистецтву, що належить до статичних видів мистецтва, ці можливості не притаманні. Воно надає інформацію про зовнішній світ за допомогою найповнішого аналізатора людського сприймання – зору [6, с. 5].

Л. Масол зазначає, що загальна мистецька освіта у розумінні суспільства нині не виконує вузькоспеціальної ролі – чи то навчання гри на музичному інструменті й отримання тільки музичних знань, чи то навчання образотворчого мистецтва, хореографічного тощо. Сучасна ситуація вимагає від загальної мистецької освіти інших, більш розширених, інноваційних підходів, які визначають усі майбутні взаємини людини не тільки з окремим видом мистецтва, а й із іншими сферами мистецької діяльності [7].

Інтеграція дисциплін художньо-естетичного циклу в сучасній загальноосвітній школі є альтернативною системою навчання і формування основ естетичної освіти та цілісного світогляду учнів. Естетичне виховання, будучи складною філософською і педагогічною категорією, включає в себе виховання здібності сприйняття і правильного розуміння прекрасного в дійсності та в мистецтві, розвиток естетичних поглядів, смаків і почуттів, потреби та здатності брати участь у створенні прекрасного в мистецтві та житті.

Завдання естетичного виховання як одного із засобів всебічного розвитку особистості найбільш успішно вирішуються за паралельного впливу різних видів мистецтва, навчання основам мистецтва слова, звуків, ліній, фарб, історичним фактам. Вплив різних видів мистецтв у їх органічному взаємозв'язку на учня забезпечує цілісність і гармонійність розвитку особистості. Зміст мистецької освіти реалізується через інтегрований курс «Мистецтво», в якому центральне місце відводиться музичному й образотворчому мистецтву, що сприяють розвитку індивідуальності особистості та її творчо-здоровому існуванню.

Сучасна шкільна практика шляхом створення інтегрованого курсу «Мистецтво» адаптує для вивчення та інтегрує знання декількох видів мистецтва, розробляє нові форми уроків, впроваджує

навчальні проекти, використовує різні підходи та методи за умов інтегрованого навчання, наприклад, інтелект-карту, «кубування», «асоціативний куш», ігрові технології, сторітеллінг [8, с. 25–28], ситуацію успіху, змагання тощо. Реалізація цих підходів і методів сприяє більш тісному взаємозв'язку різних видів мистецтва і на цій основі виконує мотивуючу, розвивальну, виховну та навчальну функції. Як наслідок, їхня реалізація слугуватиме запорукою чіткої, ефективної системи естетичного виховання і художньої підготовки школярів.

Комплексність уроків мистецтва передбачає, по-перше, що система художньо-естетичного виховання повинна вибудовуватися на постійній взаємодії різних видів мистецтва. По-друге, художньо-естетичне виховання як засобами мистецтва, так і засобами дійсності повинно стати органічною частиною будь-якого виду виховання й освіти. Такий урок пов'язує всі види діяльності школярів, включаючи діяльність, пов'язану з освоєнням мистецтва, культури, засвоєнням естетичних елементів навчальних предметів гуманітарного і природничого циклів. Також важливим принципом організації художньо-естетичного виховання є положення про тісний взаємозв'язок і взаємодоповнення класних і позакласних занять і вплив мистецтва засобами масової інформації.

Інтегрований підхід вимагає від вчителя творчості, оригінальності в контексті уроку, що підвищує зацікавленість і мотивує дітей до мистецької діяльності. Музично-естетична діяльність на уроках «Мистецтва» сприяє розвитку творчості й емоційного інтелекту – якостей особистості, необхідних їй упродовж життя, якостей, які активно розвиваються у процесі різних видів мистецької діяльності на уроці музичного мистецтва: співу, гри на дитячих музичних інструментах, імпровізації, інсценізації, музично-ритмічних рухів та елементів хореографії, театралізації, активного сприймання творів мистецтва для розуміння їх впливу на людину.

Значну роль у системі художньо-естетичного виховання має діяльність з образотворчого мистецтва, покликаною сформуванню в учнів початкової школи художнє сприйняття світу, естетичні смаки, розвинути почуття прекрасного, навички розуміти та цінувати твори мистецтва, пам'ятники архітектури та красу рідного краю. Тож навчання молодших школярів у процесі творчої діяльності на уроках художньо-естетичного циклу сприяє формуванню в учнів усвідомлення культурної ідентичності, виявлення шани до мистецького надбання українського народу; пропагування національної культури через власну художньо-творчу діяльність; виявлення поваги та толерантного ставлення до культурного розмаїття різних регіонів світу. У свою чергу, успішний розвиток пізнання естетичного в мистецтві та навколишньому світі залежить

від підвищення навчальної мотивації на уроках, що залежить від умінь вчителя навчати дітей так, щоб їм захотілося вчитися. Для цього викладачі повинні знати і володіти різними формами та методами навчання, враховувати вікові особливості учнів, створювати загальну атмосферу комфорту у процесі навчання. Тож завдання вчителя полягає в тому, щоб підтримувати допитливість і прагнути сформувати в учнів стійкий інтерес до предмету, за якого їх захоплює сам процес розуміння нових знань, а самостійне рішення проблем, нестандартних завдань приносить задоволення. Таким чином, пізнавальний інтерес є важливим чинником мотивації навчання і водночас життєво необхідним чинником соціалізації особистості та розвитку її духовної культури. Вчитель має бути не тільки транслятором певної кількості знань та інформації, а й партнером по опануванню навколишнього світу, у т. ч. і світу мистецтва.

Діяльність педагога у сфері мистецтва надзвичайно складна; ще складнішою вона стає за впровадження інтегративної освіти, що детермінує необхідність не просто значного професійного зростання, а й широкої художньої ерудиції, високої педагогічної майстерності та формування готовності до перманентних змін, безперервної освіти й самоосвіти [10].

Інтеграція дозволяє вирішити проблему мотивації школярів завдяки використанню міжпредметних зв'язків, що допоможе формуванню в учнів цілісного уявлення про світ, зробить знання практично більш значущими і застосовними. Із практичного погляду інтеграція знижує перенавантаження учнів, розширює та збагачує інформацію, а також укріплює мотивацію учнів до навчання.

Висновки. Підвищення навчальної мотивації учнів пов'язане з використанням продуктивних форм пізнавальної навчальної діяльності, розвитком системного мислення, чому сприяє застосування інтеграційного підходу. Інтеграція навчальної діяльності є необхідною умовою створення безперервного розвиваючого середовища в навчальному процесі. По-перше, навколишній світ пізнається дітьми у своєму різноманітті та єдності, а найчастіше предмети шкільного циклу, спрямовані на вивчення окремих явищ цієї єдності, не дають уявлення про ціле явище, дроблячи його на розрізнені фрагменти. По-друге, інтегровані уроки розвивають потенціал самих учнів, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей. По-третє, форма проведення інтегрованих уроків нестандартна, цікава. Використання різних видів роботи протягом уроку підтримує увагу учнів на високому рівні, що дозволяє говорити про мотивованість учнів до навчання та достатню ефективність уроків.

Процес інтеграції дисциплін художньо-естетичного циклу в сучасній загальноосвітній школі – альтернативна система формування основ естетичної освіти та цілісного світогляду учнів, а отже, необхідний напрям у сучасній педагогіці. Переваги інтегрованих уроків художньо-естетичного циклу очевидні: вони активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів, сприяють підвищенню мотивації навчання більшою мірою, ніж звичайні уроки, сприяють розвитку творчих здібностей, поглиблюють уявлення про види мистецтва, розширюють кругозір, сприяють зняттю перенапруги та стомлюваності. Напрямок на інтеграцію основної загальної освіти є перспективним, актуальним і важливим, оскільки дає можливість створити систему єдиного освітнього простору, об'єднавши процеси виховання, навчання і розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
2. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. *Початкова школа*. 2004. № 5. С. 10–13.
3. Інтегративний та компетентнісний підхід до викладання предметів. *Методичний альманах*. Таврійськ : ЗОШ № 5, 2017. 109 с.
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург, 2003. 512 с.
5. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. Москва : Педагогика, 1982. Т. 1.
6. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
7. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : методичний посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
8. Марчук Ж.С. Методи навчання мистецтва молодших школярів у НУШ. *Мистецтво та освіта*. 2019. № 2. С. 24–29.
9. Спорышева Е.Б. Интеграция художественно-эстетического воспитания. *Искусство и образование*. 2005. № 5. С. 17.
10. Сухомлинський В.А. Серце отдаю детям. Киев : Рад. школа, 1972. 244 с.
11. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Sixth Edition; ed. by Sally Wehmeier. Oxford : University Press, 2000. 1540 p.
12. URL: www.stattionline.org.ua/pedagog/18217-integ...